

УДК 65.016.7(075.8)

Ліана СКІБІЦЬКА

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НЕСПРОМОЖНОСТІ ТА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ В АНТИКРИЗОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Розглянуто проблеми і прогалини бухгалтерського обліку в неспроможних організаціях у контексті формування дієвої системи антикризового менеджменту. Запропоновано першочергові заходи щодо удосконалювання законодавства про банкрутство й подолання негативних аспектів практичного застосування інституту неспроможності в Україні.

The problems and gaps of accounting in bankrupt organizations in the context of establishing efficient anti-crisis management system are considered. Premium efforts for improving the law on bankruptcy and overcome the negative aspects of the practical application of the institute insolvency in Ukraine are proposed.

Ключові слова: антикризове управління, законодавство, діагностика, ліквідація, фінансова неспроможність, банкрутство, облік, кредиторська заборгованість, реорганізація.

Keywords: anti-crisis management, legal system, diagnostics, liquidation, financial inability, bankruptcy, accounting, credit debt, reorganization.

Нестабільна економічна ситуація в Україні суттєво позначилася на інституті банкрутства, хоча основні положення Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі – Закон) як основного нормативно-правового акту, що регулює процедуру банкрутства в Україні, вже довгий час не змінювалися. З іншого боку, судова практика при цьому не стоїть на місці, вносячи постійні корективи, удосконалюючи й ускладнюючи інститут банкрутства.

Ліквідація підприємства є однією з форм припинення його діяльності, а основне призначення ліквідаційної процедури у справі про банкрутство полягає у справедливому та розмірному задоволенні вимог кредиторів. У запропонованому дослідженні поставлено й вирішено деякі завдання, що стосуються обліку й звітності суб'єктів господарювання в умовах неспроможності, а також діагностики можливого банкрутства.

Серед робіт з відчутним внеском у розроблення наукових основ дієвої антикризової політики, діагностики банкрутства і кризових станів підприємств, дослідження сутності платоспроможності необхідно відзначити дослідження таких вітчизняних науковців, як: І. О. Бланк, І. М. Бойчик, Ю. В. Бондарчук, В. І. Кошкін, І. В. Кривов'язюк, М. І. Камлик, І. Д. Лазарішин, О. О. Терещенко, В. П. Шило, А. Д. Шеремет та інших.

© Ліана Скібіцька, 2013.

Проведені дослідження показали, що існуючий бухгалтерський облік у неспроможних організаціях не повною мірою відповідає сучасним вимогам управління й внутрішнього контролю і не дозволяє формувати повну й достовірну інформацію про їхню фінансово-господарську діяльність.

Дослідження економічного стану авіапідприємств України показало, що після фінансово-економічної кризи 2008–2010 рр. їх розвиток ускладнився існуванням багатьох проблем. Високотехнологічні галузі є найбільш чутливими щодо труднощів посткризового перехідного періоду. Авіаційно-будівна промисловість України як важлива складова ланка єдиної транспортної мережі завдяки інноваційному потенціалу має всі необхідні та достатні передумови для ефективного техніко-технологічного розвитку наукоємного виробництва на базі технологічного трансферу діяльності й підвищення конкурентоспроможності своєї продукції. Проте глобальна економічна криза висвітлила суперечності чинного механізму забезпечення фінансової стабільності та зумовила потребу в переосмисленні багатьох фундаментальних положень, покладених в основу господарської діяльності підприємства [1].

У цих умовах проблематика ліквідації підприємств набуває все більшої актуальності, адже від повноти, достовірності, якості і оперативності діагностування різних сфер функціонування підприємств залежать характер і зміст управлінських рішень, а також їхня подальша діяльність.

До факторів стримування зростання і фінансової стабільності підприємництва в Україні можна віднести нестабільність законодавства, складність системи оподаткування і проблеми кредитування, причому ці спільні для будь-якого типу бізнесу проблеми наразі постають особливо гостро через кризу неплатежів, зростання кредиторської та дебіторської заборгованості і досліджуваних авіапідприємств, і їхніх контрагентів (споживачів, постачальників, посередників).

Метою статті є обґрунтування першочергових заходів щодо удосконалення законодавства про банкрутство й подолання негативних аспектів практичного застосування інституту неспроможності в Україні на основі теоретичного впорядкування понятійного апарату та уточнення класифікації видів ліквідації підприємств залежно від її підстав.

Економіка будь-якої сучасної держави не може ефективно функціонувати без регуляторних механізмів, що дозволяють, з одного боку, вивести з ринку збанкрутілі підприємницькі структури, які не мають перспектив розвитку й не відповідають існуючій системі економічних відносин, а з іншого боку – запобігти банкрутству і забезпечити ефективну діяльність успішних структур.

У господарському житті одним з основних елементів регулювання ринкових відносин є інститут неспроможності й банкрутства, що виявляє істотний вплив на рівень соціально-економічного розвитку суспільства, мінімізуючи негативні прояви ринкової економіки, гарантуючи захист інтересів суб'єктів господарювання через намагання досягти оптимального балансу між інтересами боржника, кредиторів і суспільства.

Очевидно, що неспроможність (банкрутство) організацій – це важливе явище ринкової економіки, і з введенням Закону «Про відновлення платоспроможності боржника або

визнання його банкрутом» [2] спостерігається значне зростання числа підприємств, що проходять процедури неспроможності не лише через погіршення їхньої платоспроможності, а й в результаті спрощення ініціації банкрутства.

Так, упродовж 2010 року господарським судом припинено провадження 184 справ, що були порушені згідно із Законом, проте більшість з них була припинена через відсутність активів у банкрутів, що стало підставою для затвердження судом ліквідаційних балансів та визнання ліквідації банкрутів як суб'єктів підприємницької діяльності.

Традиційно критерієм розмежування ліквідації та реорганізації як форм (способів) припинення діяльності підприємства виступає наявність чи відсутність правонаступництва. У сучасній юридичній літературі панує точка зору, відповідно до якої при ліквідації підприємства (суб'єкта господарювання, юридичної особи) немає правонаступництва [3]. Ліквідація юридичної особи може мати місце у двох випадках:

– за результатами ліквідаційного балансу після задоволення вимог кредиторів не залишилося майна;

– у юридичної особи, що звільнилася від боргів, залишилося майнових активів менше, ніж вимагається для її функціонування згідно із законодавством. У таких випадках господарський суд виносить ухвалу про ліквідацію юридичної особи.

Вид ліквідації підприємства залежить від її підстав, а сама вона поділяється на добровільну та примусову. В основі такого поділу лежать два чинники:

– різне коло суб'єктів, які, відповідно до закону та в установленому порядку, уповноважені приймати рішення про ліквідацію;

– різна сукупність юридично-фактичних підстав прийняття рішення про ліквідацію.

Поняття «неплатоспроможність», «неспроможність» і «банкрутство» не тотожні. Відмінності між ними, з погляду автора, полягають у наступному.

Платоспроможність – це можливість підприємства розплачуватися за своїми обов'язками. При задовільному фінансовому стані підприємство стійко платоспроможне, при поганому – періодично або постійно неплатоспроможне. Найкращим варіантом функціонування підприємства є такий, коли у нього завжди є вільні кошти для погашення наявних зобов'язань. Підприємство є платоспроможним і в тому випадку, коли вільних коштів недостатньо, але воно здатне швидко реалізувати свої активи і розплатитися з кредиторами.

Неплатоспроможність – це нездатність боржника виконати зобов'язання в певний час, що є сигналом про недостатню ефективність ведення бізнесу. Отже, це неможливість або небажання виконання договірних зобов'язань перед кредиторами, працівниками, обов'язків щодо сплати податків, зборів у встановлені для цього законодавством або договорами терміни (незалежно від розміру заборгованості й терміну невиконання зобов'язань).

Якщо неплатоспроможність має сталий характер, тобто триває упродовж деякого тривалого періоду часу, можна констатувати неможливість самостійного врегулювання боргів боржником. Це свідчить про неспроможність боржника і є підставою для застосування судових процедур відповідно до законодавства про неспроможність (банкрутство). Неспроможна організація або відновлює свою платоспроможність під час

реабілітаційних і відбудовних процедур, або навпаки, неспроможність для неї завершується банкрутством на підставі рішення суду. Термін «неспроможність» запропоновано використовувати для характеристики процесу, до якого включається потенційний банкрут у момент прийняття господарським судом заяви про визнання боржника банкрутом до введення арбітражного керуючого.

Неспроможність – встановлена судом на момент прийняття заяви боржника про визнання його банкрутом нездатність або небажання в повному обсязі самостійно задовольнити вимоги кредиторів по грошових зобов'язаннях і (або) виконати обов'язок по сплаті обов'язкових платежів.

Банкрутство – це визнана арбітражним судом неможливість продовження господарської діяльності неспроможним суб'єктом господарювання у зв'язку з відсутністю можливості відновити платоспроможність і нездатністю задовольнити вимоги кредиторів і (або) виконати обов'язок по сплаті обов'язкових платежів. Отже, банкрутство – це кінцевий результат, юридично визнана неможливість боржника продовжувати свою діяльність, а неспроможність – лише одна із сходинок на шляху до нього.

Сучасний інститут неспроможності (банкрутства) в Україні активно розвивається і ще далекий від досконалості. Його позитивна роль полягає в тому, що він дозволяє вивести з господарського обігу нежиттєздатні організації, а це сприяє поліпшенню економічної ситуації в країні. З іншого боку, для інституту неспроможності в Україні характерні такі негативні явища:

- допускається можливість використання механізму банкрутства як інструмента переділу власності;
- український інститут неспроможності базується на принципі негайного задоволення вимог усіх кредиторів у повному обсязі, що робить практично неможливим відновлення платоспроможності боржника, який зазнає тимчасових труднощів, але має потенціал розвитку;
- допускається можливість розпродажу майна неспроможних боржників вроздріб, що найчастіше призводить до їхньої зупинки й ліквідації;
- вітчизняне законодавство про неспроможність дозволяє порушити процедуру банкрутства відносно організації, якщо вимоги кредиторів не задоволені упродовж трьох місяців і в сукупності становлять не менш ніж 100 тис. грн. Отже, великі організації авіабудівного комплексу, у тому числі й стратегічні (ракетобудування), поставлені в однакові умови з організаціями малого бізнесу, що, як показує практика, дозволяє несумлінним кредиторам ініціювати процедури банкрутства з метою придбання їхнього майна за ціною, нижчою від ринкової;
- терміни проведення відбудовних і реабілітаційних процедур відносно неспроможних боржників не дозволяють проводити великомасштабні заходи щодо перепрофілювання виробництва і реструктуризації підприємств. Вони єдині для всіх суб'єктів господарювання незалежно від видів діяльності, обсягів виробництва й реалізації, сум податкових платежів до бюджету, чисельності персоналу. Такий підхід зменшує можливість відновлення платоспроможності великих боржників через масштабність заходів і створює потенціал негативних соціально-економічних наслідків.

Визначення показників платоспроможності передбачає розрахунок відносних величин, у знаменнику яких відображаються зобов'язання підприємства, що вимагають покриття, а в чисельнику – групи ресурсів, які можуть бути використані для цього, причому ці показники використовуються лише для оцінювання короткострокової платоспроможності. Відмінності методів оцінювання платоспроможності підприємств, що пропонуються різними авторами [3, 4, 5], пов'язані з принципами групування активів і зобов'язань [2; 4; 5].

Дослідження показують, що одним з головних недоліків формування групи активів та зобов'язань є те, що вони формуються без урахування оборотності статей балансу, що призводить до уніфікації групування для всіх типів підприємств. Насправді ж, на всі аспекти оцінювання платоспроможності впливає специфіка підприємства, його галузева належність, тому для кожного підприємства необхідно розробити окрему методику групування своїх активів і зобов'язань залежно від періодів їхнього обертання й терміновості погашення. Це зумовлено тим, що для одного підприємства певний товар є активом, а для іншого – зобов'язанням.

Наразі великого значення й актуальності для запобігання неплатоспроможності (банкрутства) набуває правильна класифікація причин виникнення кризового стану підприємства, в основу побудови якої покладено розподіл причин неспроможності на зовнішні й внутрішні.

Розглядаючи сутнісні аспекти антикризового менеджменту, необхідно відзначити, що на сьогоднішній день значне число керівників підприємств ключовим інструментом управління в умовах кризи вважають стратегічне планування. З іншого боку, ряд фахівців зазначають, що антикризові заходи потрібно здійснювати за умови значного погіршення фінансових результатів діяльності підприємства.

Подібний підхід спотворює сутність антикризового управління, ігнорує його попереджувальну (профілактичну) функцію. Стратегічне антикризове управління має починатися не з аналізу балансу підприємства і здійснення надзвичайних заходів щодо запобігання неплатоспроможності (банкрутства) й санації, а з моменту вибору місії підприємства, обґрунтування концепції і встановлення цілей його діяльності, формування й підтримки на достатньому рівні стратегічного потенціалу, здатного підтримувати упродовж тривалого періоду його конкурентні переваги на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Для України, на відміну від розвинутих країн, основними причинами зародження кризового стану підприємств є зовнішні умови. Масове банкрутство організацій – це результат трансформаційної кризи, що виникла у зв'язку з переходом від одного суспільного ладу до іншого, від планової системи господарювання до ринкової. За таких умов можна констатувати особливий характер причин неспроможності вітчизняних суб'єктів господарювання і, як наслідок, неможливість вирішення проблеми неспроможності винятково на мікрорівні [6], що потребує коректив діючого механізму банкрутства в Україні.

Так, 18 січня 2012 року опубліковано Закон України «Про внесення змін у Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (надалі – Закон). Законодавець настільки радикально підійшов до теми банкрутства, що вирішив не вносити точкові зміни до чинного Закону, а виклав його в новій редакції, яка набуде чинності через рік з моменту опублікування, тобто з 18.01.2013 року.

Закон розроблено і прийнято з метою удосконалення процедур банкрутства, зменшення тривалості процедур, поліпшення показників за індексом стягнення, скорочення видатків на проведення за справами про банкрутство.

Новою редакцією Закону передбачено процедуру санації боржника до порушення справи про банкрутство. Законом розширено можливості ранньої діагностики загрози настання неплатоспроможності боржника, ефективного застосування запобіжних заходів щодо його банкрутства, а також заходів щодо проведення позасудових заходів з відновлення платоспроможності боржника. В Законі визначено загальний порядок проведення процедури досудової санації. Згода між боржником і кредитором щодо проведення санації може бути досягнута до виникнення заборгованості. При цьому схвалений кредитором план санації повинен бути затверджений господарським судом. Термін дії процедури санації боржника до порушення провадження у справі про банкрутство не може перевищувати 12 місяців від дня затвердження плану санації судом. Законодавець переніс момент уведення мораторію в справі про банкрутство з моменту надходження до господарського суду заяви про порушення провадження в справі на момент проведення підготовчого засідання.

Згідно із діючими нормами статей 11, 14, 40, 53 Закону встановлено вимогу щодо розміщення оголошення про порушення провадження в справі про банкрутство в друкованих засобах масової інформації. Це призводить до затягування провадження в справі про банкрутство, дозволяє боржникові ухилитися від виконання зобов'язань перед кредиторами, користуючись мораторієм на задоволення їхніх вимог, збільшує вартість процедур.

З метою усунення зазначених проблем пропонується зобов'язати суд самостійно оприлюднювати інформацію про порушення справи про банкрутство на офіційному веб-порталі Вищого господарського суду України (офіційне оприлюднення). Оскільки метою здійснення цієї процедури є інформування якомога більшого кола осіб, у тому числі іноземних інвесторів, досягнення мети видається можливим через оприлюднення такої інформації із застосуванням сучасних технологій, а саме – через Інтернет.

У листі від 05.02.2010 р. № 05-06/520/78 Вищий господарський суд України (ВГСУ) вказує, що факт здійснення ліквідації підприємства – платника податків викликає необхідність обов'язкового проведення перевірки органами державної податкової служби повноти нарахування й сплати підприємством податків. Оскільки кредитор відповідно до ст. ст. 25, 52 Закону зобов'язаний у місячний термін від дня одержання повідомлення про визнання боржника банкрутом заявити грошові вимоги до нього, державна податкова інспекція повинна упродовж цього терміну здійснити його позапланову перевірку. Однак відповіді на запитання, як ліквідатор відсутнього боржника, здійснюючи процедуру банкрутства (відповідно до ст. 52 Закону) без будь-якої бухгалтерської документації, повинен надати таку можливість податковій інспекції (яка з усім своїм адміністративним апаратом, включаючи податкову міліцію, не могла провести перевірку, поки керівники боржника були «відсутніми»), ВГСУ, на жаль, не вказує.

На наш погляд, банкрутство відсутнього боржника можна назвати одночасно і найпростішою, і самою «курйозною» процедурою банкрутства. Найчастіше за допомогою застосування порядку банкрутства за ст.52 Закону ліквідуються підприємства, які є основою тіньової економіки України, оскільки ця процедура дозволяє ліквідувати боржника без вивчення всієї його бухгалтерсько-фінансової документації, на основі встановленого факту відсутності документів і керівників підприємства. Саме тому процедури банкрутства підприємств у порядку, передбаченому ст. 52 Закону, майже завжди викликають інтерес з боку органів державної податкової служби, а судова практика постійно ускладнює вимоги до банкрутства таких підприємств.

Законом відмінено дискримінаційний порядок, за яким конкурсні кредитори, які пропустили встановлений для звернення з вимогами термін, втрачають право на одержання боргу. Натомість, таким кредиторам надано можливість звернення з майновими вимогами в межах усієї процедури банкрутства. Такі кредитори не вважатимуться конкурсними, а їх вимоги можуть бути задоволені в останню (шосту) чергу.

Існуюча практика свідчить про довільне тлумачення судами норм, пов'язаних з розпорядженням майном боржника. Необґрунтоване продовження термінів розпорядження призведе до того, що ця процедура розпорядження може тривати роками, тому Закон чітко визначає термін проведення процедури розпорядження майном боржника в 100 календарних днів. Перехід з процедури розпорядження майном у санацію буде можливий лише за наявності плану санації боржника, у випадку його відсутності запроваджується процедура ліквідації банкрута.

Застосування інституту заміщення активів дозволить зберегти функціонуючі підприємства, рятуючи їх від знищення через продаж майна частками, а також забезпечити продаж «працюючого бізнесу». При заміщенні активів майно боржника передається створеному боржником господарчому товариству, а акції (частки) у статутному капіталі такого товариства включаються до складу майна боржника. Отже, при продажу майна боржника продаються не розрізнені майнові активи, а відповідні корпоративні права.

Стосовно нових аспектів ліквідації боржника зазначимо, що в новій редакції Закону встановлено максимальний термін процедури ліквідації – 12 місяців, який може бути продовжено один раз на термін до 6 місяців. Продаж майна боржника проводиться через аукціон, крім випадків продажу майна, що підлягає продажу на закритих торгах, і безпосереднього продажу майна ліквідатором, вартість якого недостатня для проведення аукціону та інших випадків, передбачених Законом.

Новою редакцією Закону введено страхування професійної відповідальності арбітражних керуючих і створення спеціального компенсаційного фонду, а неупередженість арбітражних керуючих буде гарантована автоматизованим розподілом справ між ними спеціальною програмою (за аналогією з автоматизованою системою розподілу справ у судах).

З метою удосконалення законодавства про банкрутство й подолання негативних аспектів практичного застосування інституту неспроможності в Україні видається необхідним здійснити такі заходи:

- переглянути критерії неплатоспроможності підприємств. На наш погляд, доцільно збільшити термін прострочення виконання грошового зобов'язання до 6 місяців. При цьому необхідно диференціювати мінімальну заборгованість залежно від розмірів підприємства та його галузевої приналежності, обсягів продукції, що виробляється, та її соціально-економічного значення. Це дозволить взяти до уваги особливості кожного суб'єкта господарювання, створити резерв часу для виконання боржником своїх обов'язків та зменшити число «замовлених» банкрутств. Ранжування ж суми боргу не дасть окремим суб'єктам господарювання вийти зі сфери дії законодавства про банкрутство;

- подовжити терміни здійснення реабілітаційних і відбудовних процедур на підприємствах з 18 місяців до 5 років (для найбільших, соціально й стратегічно значимих – до 10 років);

- заборонити в межах процедур банкрутства розпродаж підприємства вроздріб;

- використовувати процедуру банкрутства як надзвичайний захід, застосовуючи досудову санацію як спосіб відновлення платоспроможності боржника й врегулювання заборгованості.

Запропоновані заходи дозволять змістити акцент із першочергового задоволення вимог кредиторів на користь збереження організації-боржника і враховувати у справах про банкрутство інтереси неспроможної організації та її персоналу, а також кредиторів і суспільства в цілому.

Детальне вивчення результатів діяльності суб'єктів господарювання, стосовно яких проводяться процедури банкрутства, дозволило виявити ряд організаційних особливостей і визначити їхній вплив на обліково-методичні аспекти бухгалтерського обліку неспроможного підприємства.

Виявлені особливості діяльності організацій, що перебувають у процедурах банкрутства, які вплинули на специфіку, облік й формування звітності, дозволили обґрунтувати необхідність відбиття в бухгалтерському обліку операцій, пов'язаних із процедурами банкрутства, в розрізі статей і глав чинного Закону про неспроможність з урахуванням нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку й оподаткування.

Рекомендована деталізація облікових записів має практичну значимість, оскільки дозволяє не тільки контролювати доходи й видатки неспроможної організації, але й вчасно одержувати інформацію про проходження процедури банкрутства. Використання такої системи субрахунків дасть можливість групувати видатки, пов'язані із проведенням процедур банкрутства і, зіставивши їх з доходами від здійснення цих процедур, визначити ефективність або неефективність конкретної процедури й доцільність переходу до наступної. Така система субрахунків є зручною схемою для побудови робочого плану рахунків і основою для синтетичного й аналітичного обліку доходів і видатків в умовах банкрутства підприємства.

Особливого значення за умови неспроможності набуває облік кредиторської заборгованості підприємства. Вимоги кредиторів за поточними платежами і вимоги, заявлені після закриття реєстру вимог кредиторів, повинні обліковуватися відокремлено. Така система організації обліку розрахунків із кредиторами надасть можливість сформулювати

в системі бухгалтерського обліку інформацію про розмір заборгованості перед кожним кредитором, черговості її погашення, що дозволить забезпечити оперативність діяльності арбітражних керуючих і бухгалтерів при розрахунках з кредиторами, а дані обліку зробити прозорими й зрозумілими для всіх зацікавлених користувачів (сторін) [7].

Для обліку вимог кредиторів у ході процедури банкрутства за субрахунками в розрізі встановленої черговості доцільно розробити «Реєстр вимог кредиторів», який дозволить організувати аналітичний облік кредиторської заборгованості для цілей бухгалтерського обліку та арбітражного управління.

Однією з форм відновлення платоспроможності боржника в ході процедур банкрутства є реорганізація. Вивчення практики господарювання реорганізованих організацій дозволило виявити в них окремі недоліки в організації обліку. Зокрема, у нормативних документах відсутня форма акту передачі для реорганізованих підприємств, який міг би використовуватися і в процедурах банкрутства, і в умовах звичайного функціонування (при злитті, приєднанні, виокремленні дочірніх підприємств тощо). Застосування акта передачі надасть можливість стороні, що приймає, одержати вичерпну інформацію про склад, місце розташування й вартість одержуваного майна, розмір і структуру зобов'язань, виникнення заборгованості й використовувати цю інформацію при формуванні бухгалтерських записів і оформленні первинних облікових документів, а також для цілей управлінського й податкового обліку.

Аналіз суб'єктів господарювання, які перебувають у процедурах банкрутства, показує, що наслідки несприятливих тенденцій в їхньому функціонуванні могли бути менш руйнівними, якби були виявлені на початкових стадіях їх зародження.

Підсумовуючи, можемо сформулювати такі висновки:

1. На основі аналізу результатів застосування найбільш відомих закордонних і вітчизняних методик діагностики банкрутства нами встановлена неможливість використання окремих з них для своєчасного виявлення ознак банкрутства у вітчизняних умовах. Оцінювання економічного стану підприємства неможливо проводити у відриві від стану виробництва й реалізації продукції, а також використання виробничих і трудових ресурсів організації.

2. Пропонується запровадження системи моніторингу фінансово-господарської діяльності й діагностики банкрутства підприємства, що дозволить: оцінити фактори (ті, що погіршують фінансовий стан підприємства, і ті, що сприяють відновленню платоспроможності); створити систему адекватного управління з позицій оперативності й повноти одержуваної інформації; здійснювати на основі отриманих даних профілактику й діагностику банкрутства; розробити й реалізувати план фінансової стабілізації з метою відновлення платоспроможності неспроможного підприємства.

3. Арбітражним керуючим рекомендується, у випадку здійснення повноважень керівника боржника, після припинення процедури банкрутства не ухвалювати й не реалізовувати будь-яких істотних рішень, які правоохоронні органи з легкістю, з урахуванням відсутності законодавчого регулювання даного питання, зможуть трактувати як перевищення посадових повноважень з усіма наслідками, що випливають.

4. Всупереч очікуванню багатьох громадян України, залишилася невирішеною проблема банкрутства фізичних осіб, що не є суб'єктами підприємницької діяльності, у зв'язку з чим багато позичальників, не маючи можливості виконувати свої зобов'язання за кредитними договорами, продовжують перебувати у невизначеному стані.

5. Удосконалення обліку при здійсненні процедур банкрутства, а також інші подальші наукові розробки будуть сприяти підвищенню ефективності діяльності суб'єктів господарювання і запобіганню загрози банкрутства, а при введенні процедур банкрутства – об'єктивності облікової інформації, оперативності обліку, підвищенню рівня його контрольно-аналітичних функцій.

Література

1. Фридлянд, А. А. Прогнозирование перспективной платежеспособности (риска возникновения банкротства) авиапредприятия / А. А. Фридлянд, Д. А. Фридлянд // *Авиационный рынок*. – 2002. – № 12. – С. 32–37.
2. «Про поновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»: Закон України № 2343-ХІІ від 14.05.1992 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/.
3. Солодухин Д. Н. Финансовая стратегия восстановления платежеспособности предприятия / Д. Н. Солодухин // *Финансы*. – 2008. – № 4. – С. 65–67.
4. Кавун С. В. Анализ экономической безопасности предприятий / С. В. Кавун // *Економіка розвитку*. – 2009. – № 1(49). – С. 72–75.
5. Кругляк А. М. Суть банкротства, проблемы його діагностики / А. М. Кругляк // *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. – 2007. – № 3. – С. 131–135.
6. Телін С. В. Антикризисное управління як засіб запобігання банкрутству підприємства / С. В. Телін // *Вісник Хмельницького національного університету*. – 2010. – № 5. – С. 48–52.
7. *Бухгалтерський облік у документах : навч. посіб. / під ред. Л. М. Чернелєвського*. – К. : Кондор, 2008. – 396 с.